

NOVOSTI NA PODROČJU VARSTVA PRED NEEKSPLODIRANIMI UBOJNIMI SREDSTVI

Jernej Cimperšek*

UDK 623.45

V Sloveniji je še veliko neeksplodiranih ubojnih sredstev, ostankov prve in druge svetovne vojne, medtem ko smo sredstva, ki so ostala za jugoslovansko armado po vojni v Sloveniji leta 1991, že odstranili z organizirano akcijo leta 1992. Na nekaterih območjih Slovenije, kot je na primer novogoriška občina, pirotehniki vsako leto odstranijo tudi do 8000 kg neeksplodiranih ubojnih sredstev v letu 1993, med njimi 432 topovskih granat. V okviru Civilne zaščite Republike Slovenije so organizirane enote za varstvo pred neeksplodiranimi ubojnimi sredstvi, ki smo jih v letu 1993 delno reorganizirali.

Slovenija je posejana z nevarnimi neeksplodiranimi ubojnimi sredstvi (NUS) iz prve in druge svetovne vojne, nekaj tega pa je "pozabila" tudi jugoslovanska armada, ko se je leta 1991 umikala iz Slovenije; npr. v Posočju pirotehniki odstranijo od 5 do 10 kosov NUS na teden.

Ko smo leta 1992 pripravljali akcijo pregleda in razminiranja nekdanjih vojašnic JA v Sloveniji (2), smo ugotovili, da je nekaj narobe z organizacijo naših enot za varstvo pred NUS. Občine, ki so bile zadolžene za izvajanje tega varstva, so se pritoževale, ker jim je ta dejavnost "požrla" skoraj ves občinski denar, predviden za zaščito in reševanje (predvsem v obalnih občinah so imeli velike težave vselej, ko je spretni ribič "ujel" kakšno 500-kilogramsko morsko mino). Opremljenost enot je bila glede na razpoložljiva sredstva slaba, pripadniki enot pa niso bili ustrezno usposobljeni. Mnogi pripadniki tudi niso bili za to delo zdravstveno sposobni (splošnega zdravniškega pregleda za vključitev v enoto za zgoraj omenjeno akcijo ni opravilo 50 % vpoklicanih pripadnikov enot NUS).

Zaradi takega stanja smo se odločili za organizacijske in druge spremembe na področju varstva pred NUS. Z navodilom o organiziranju štabov, enot in služb civilne zaščite (3) smo predvideli državno in regijske enote za varstvo pred NUS, ki jih organizira in opremlja država. V enote je sedaj vključenih 129 pripadnikov, od tega jih ima 65 ministrovo pooblastilo. Novost pri organizaciji je zdravniška ekipa, ki sodeluje z enoto (zato smo se odločili po akciji pregleda vojašnic JA (2)). Predvideno je tudi letno preverjanje znanja in vsakoletni zdravniški pregled pripadnikov, ki želijo imeti podaljšano pooblastilo.

Navodilo so sledila merila za opremljanje enot. Razvili smo prikolico za prevoz NUS in kupili sodobne minoiskalce za odkrivanje zaostalih sredstev. Veliko pozornost smo posvetili nakupu kakovostne osebne zaščitne opreme za pripadnike enot. Razvili smo zaščitni jopič z dodatki za zaščito nog za varnejše delo predvsem pri odkrivanju postavljenih minskoeksplozivnih sredstev in zagotovili ustrezne zaščitne čelade s ščitnikom za oči.

Lani smo veliko storili tudi na področju usposabljanja pripadnikov enot. Pripravili smo nov program temeljnega usposabljanja pri-

padnikov za varstvo pred NUS. Po tem programu, ki traja pet tednov, je bilo novembra in decembra 1993 v Izobraževalnem centru za zaščito in reševanje na Igu usposobljenih prvih 12 pripadnikov. Za lažje in kakovostnejše delo pri praktičnem usposabljanju pripadnikov smo obnovili in dogradili poligon 208 pri Postojni, ki se ga lahko uporablja tudi za druga praktična usposabljanja enot Civilne zaščite.

V prihodnje bomo morali poskrbeti za boljše obveščeno prebivalstvo in njihovo usposobljenost za varstvo pred NUS. Ljudje teh navedb pogosto ne prijavljajo in se sami lotevajo razstavljanja granat. Da je takšno početje zelo nevarno, nam pove podatek, da so na območju občine Tolmin v zadnjih petih letih izgubili življenje trije ljudje.

Zbiranje starega orožja in granat je v zadnjem času zelo razširjen hobi, predvsem v Posočju, kjer je v prvi svetovni vojni potekala Soška fronta. Poznavalci razmer trdijo, da so zaloge tega materiala po hišah v Posočju tako velike, da lahko požar ali večja eksplozija pri vrtnanju ali rezanju granate "nedeljskega pirotehnika" povzroči katastrofo. Da tudi pripadniki naših enot niso imuni pred zbirateljstvom in nevarnim početjem s temi predmeti, dokazuje primer iz Gorenjske, kjer je pripadnik na svojem domu "skladiščil" 300 kg NUS.

Področje varstva pred NUS do sedaj normativno ni bilo ustrezno urejeno, zato je Republiška uprava za zaščito in reševanje pripravila nov Pravilnik o varstvu pred neeksplodiranimi ubojnimi sredstvi (4). Nova ureitev daje največji poudarek organiziranemu varnemu delu z NUS. Pravilnik določa, da mora biti za vsako večjo akcijo pripravljen elaborat za delo z NUS. Poleg tega pravilnika je bilo pripravljeno navodilo za uporabo poligona 208 in merila za nagrajevanje pripadnikov enot. Tako je končno ustrezno urejeno tudi nagrajevanje, ki je v preteklosti povzročalo nekoliko hude krvi med pripadniki.

Problem varstva pred NUS, kot posledica oboroženih konfliktov, skrbi veliko držav po svetu, kar dokazuje tudi resolucija Združenih narodov (1) o pomoči pri odstranjevanju min, ki je bila sprejeta v letu 1993. Seveda se mnogi sprašujejo, zakaj se s tem ukvarja Civilna zaščita. Ta dejavnost je tudi v nekaterih drugih državah v pristojnosti

Civilne zaščite. Na enak način, na primer, rešujejo ta problem na Hrvaškem ter v Bosni in Hercegovini. Od zahodnoevropskih držav pa ima podobno organizacijo Francija (5), ki ima 19 enot, v katere je vključenih 70 pripadnikov. Enote so organizirane na regijski ravni.

V Sloveniji smo torej v celoti na novo vzpostavili sistem varstva pred NUS. Če smo se odločili pravilno in racionalno, pa bomo videli že čez nekaj let.

1. Assistance in mine Clearance. General Assembly resolution 48/7 of 19 October 1993.
2. Cimperšek J., 1993, Uničevanje neeksplodiranih ubojnih sredstev (NUS) na območju nekdanjih vojašnic jugoslovanske armade. Ujma št. 7, str.177-178
3. Navodilo o organiziranju štabov, enot in služb civilne zaščite. Uradni list RS, št. 39/93.
4. Pravilnik o varstvu pred neeksplodiranimi ubojnimi sredstvi. Uradni list RS, št. 45/93.
5. VADE-MECUM civilne zaščite v Evropski skupnosti, Komisija Evropske skupnosti. Generalna direkcija, 1989.
6. Dictionary of Military Terms, Joint Chiefs of Staff, New rev.ed., U.S. Department of Defense, Greenhill Books, London, 1990.

Jernej Cimperšek

News on the Protection Against Unexploded Land Mines and Other Devices

Slovenia is dotted with unexploded land mines and other devices (Military: Explosive Ordnance Disposal EOD (6)), The unexploded land mines left behind by the Yugoslav Army in 1991 were located and removed in the organised disposal action of 1992. In some parts of Slovenia, including Nova Gorica community, up to 8000 kilograms of unexploded devices have been located, and destroyed, annually. This has included 432 shell grenades to date. The explosive ordnance disposal (EOD) units within the Civil Protection of Republic of Slovenia were reorganised in 1993.